

(Des)informació sexual: pornografia i adolescència

Save the children

FONT: Cristina Sanjuán i Emilie Rivas (2020) <https://www.savethechildren.es/informe-desinformacion-sexual-pornografia-y-adolescencia>

L'adolescència com a etapa crucial de la vida

Segons l'OMS, l'adolescència és «el període de creixement i desenvolupament humà que es produeix després de la infància i abans de l'edat adulta, entre els 10 i els 19 anys. Es tracta d'una de les etapes de transició més importants en la vida de l'ésser humà, que es caracteritza per un ritme accelerat de creixement i de canvis i superat únicament pels canvis que experimenten els lactants».

(...)

Les expectatives de la població adolescent sobre la vida i el futur, així com les pròpies expectatives de la població adulta sobre l'adolescència, són realment altes. S'espera molt de l'adolescència i complir amb aquestes expectatives ja és per si una tasca complicada.

En aquesta etapa de la vida s'explora el propi ser i es produeixen moltíssims canvis que són l'avantsala de l'etapa adulta. Està marcada per la cerca i la construcció d'una identitat pròpia, a base d'assaigs i errors. A més, en aquest període influeixen factors no només individuals, sinó també socials, culturals i econòmics. En tot això, una part fonamental és el cos i els canvis que s'hi van descobrint. I aquesta exploració corporal no s'escapa dels mandats de gènere adoptats per la societat.

Factors com la desigualtat o la discriminació poden adquirir una major dimensió durant l'adolescència. De nou, segons el Comitè, la desigualtat i la fixació d'estereotips afecten especialment les adolescents, ja que les normes de gènere i la masculinitat tradicional limiten els drets de les noies. D'altra banda, la discriminació, l'estigmatització i la falta d'informació i de suport familiar i social és una realitat per a adolescents gais, lesbianes, trans, bisexuals i intersexuals.

Tot això es combina amb la percepció que tenen de l'adolescència les persones adultes. A vegades observem els i les adolescents des del prejudici, des del nostre esquema de valors adult. En altres ocasions, simplement desconeixem els desitjos i les preocupacions que envaeixen els qui es troben en aquesta etapa.

El món virtual, una part més de la vida adolescent

Tal com es va estudiar en el nostre informe *Violència viral*, no podem entendre les relacions socials actuals sense Internet, i el mateix passa amb la població adolescent. A diferència de les persones que ja han entrat en l'edat adulta, els i les adolescents actuals han nascut en ple apogeu digital. Segons les últimes dades sobre l'ús d'Internet a Catalunya, **el 95 % dels nens i les nenes d'entre 10 i 15 anys utilitzen Internet** i augmenta fins al **98 % en el cas dels joves entre 16 i 24 anys**. Tanmateix, no hem d'oblidar que existeix un factor socioeconòmic molt important: la **bretxa digital** afecta els nens, les nenes i els adolescents més vulnerables.

Les TRIC¹ són una part més de la vida, per la qual cosa ja no hi ha una separació entre allò «real» i allò virtual. Així mateix, l'entorn digital també té qualitats pròpies i es caracteritza principalment per la **interconnexió**, la **rapidesa** i la **immediatesa** i, moltes vegades, per l'**anonimat**. A més, es mou des de petites comunitats fins a la macrocomunitat global i, per tant, desperta la consciència i un sentiment de pertinença a un grup (o grups) determinat.

L'entorn digital és un espai més en el qual construir-se, també sexualment. No obstant això, si la societat en què es desenvolupa està marcada per la desigualtat de gènere, Internet també respondrà a aquests estereotips i rols (a l'homofòbia, a la transfòbia, etc.) i estarà modelat pels valors de la societat que hi participa.

És en aquest context on sorgeixen pràctiques sexuals com el sèxting (enviament de material sexual de manera consentida), i on neixen també els riscos associats, com el sèxting sense consentiment (la persona que rep el contingut sexual el reenvia sense el consentiment de la persona emissora). En aquest sentit, són ells els qui més el demanen i elles les qui envien més contingut d'aquest tipus i també les que pateixen més represàlies. Les persones del col·lectiu LGTBI participants asseguraven que aquesta penalització social no és tan freqüent com en el cas de persones heterosexuales.

«(...) Quan entrem a classe deixem el mòbil i, a la sortida, estem amb el mòbil a la mà, anem al lavabo amb el mòbil... Estem amb el mòbil a les xarxes socials (...)»

Noia adolescent²

¹ La immersió de les tecnologies en les nostres vides és tal que el concepte de les Tecnologies de la Informació i Comunicació (TIC) ha quedat obsolet, i s'ha substituït pel terme Tecnologies de Relació, Informació i Comunicació (TRIC).

² Les cites incloses en aquest annex pertanyen a l'estudi qualitatiu a nivell estatal, per la qual cosa no són específiques de Catalunya. No obstant això, creiem que és d'interès incloure les veus directes de la població adolescent i dels equips de professionals que han participat en l'estudi.

La sexualitat adolescent

La sexualitat és una dimensió inherent a totes les persones que defineix la forma única i irrepetible que té cadascú de viure el sexe, és a dir, el seu cos, el seu gènere, el seu desig, les seves pràctiques, els seus genitals, la seva parella o parelles, etc. Sovint caiem en l'error de creure que és sinònim de genitals o de les pràctiques que es fan amb ells, per la qual cosa sovint confonem la part amb el tot.

Així, quan parlem de sexualitat parlem de diversitat, de maneres de ser, de maneres d'expressar-se i de maneres de relacionar-se. Totes les persones passen per una etapa de desenvolupament sexual general, que pot ser molt divers i que pot anar a diferents velocitats.

Avui dia no podem parlar de sexualitat adolescent sense tenir en compte la tecnologia. Els estudis sobre l'adolescència i el seu ús d'Internet i les xarxes són clau per comprendre com i on es desenvolupa aquesta sexualitat.

Tampoc no podem deslligar la pornografia d'aquest procés. La majoria d'adolescents consumeixen pornografia i, a vegades, amb molta freqüència. Aquests continguts impacten de manera significativa en el seu desenvolupament i en la forma en què viuen les seves relacions. Si, a més, tenim en compte l'ús de les tecnologies per part de l'adolescència, especialment dels mòbils, l'intercanvi de pornografia es torna més senzill que mai.

Per això és necessari facilitar-los la informació i les eines suficients per abordar la seva sexualitat de manera sana i segura. Si no fomentem l'educació afectiva i sexual i l'ús segur i responsable d'Internet, existeix una major exposició a situacions i conductes de risc. Per exemple, al sexe sense protecció que pot implicar malalties de transmissió sexual o embarassos no desitjats; o contactar amb persones desconegudes per Internet, que pot derivar en situacions d'abús sexual (online grooming).

Segons l'OMS, l'accés a la informació és un factor molt important, ja que els i les adolescents no tenen les mateixes eines que les persones adultes per destriar el control que realment tenen quan prenen decisions relacionades amb la salut i les relacions sexuals.

A més, l'OMS també assenyala que a les persones adolescents no se'ls facilita el mateix accés a la legislació i als serveis en salut sexual i reproductiva que a les persones adultes i que aquest accés no està lliure de prejudicis cap als adolescents sexualment actius.

Així mateix, hi ha altres factors que també juguen un paper important a l'hora de dur a terme pràctiques de risc (no només sexuals). A mesura que s'acosten a l'etapa adulta (especialment a partir dels 15 anys), els adolescents **perceben menys els riscos** i les conseqüències a llarg termini, i són més **vulnerables a la pressió dels seus iguals** que les persones de menor edat. Aquests factors també s'han de tenir en compte a l'hora

d'avaluar l'interès superior de l'adolescència, i per tant, s'ha de valorar l'edat i el moment maduratiu en el qual es troba.

L'entorn influeix en el desenvolupament de l'adolescència i de la seva sexualitat. El grup d'iguals, la família, la comunitat, etc., constituïran factors molt importants que influïran a l'hora de viure la seva sexualitat i, en conseqüència, en l'accés i el consum de pornografia.

La sexualitat està marcada pel gènere. La prova de la sexualitat i la virilitat per als adolescents; la preocupació de les adolescents per la satisfacció masculina; la cosificació i hipersexualització de les noies; la sexualitat i la pornografia basades en la desigualtat i l'heteronormativitat... Totes aquestes preocupacions condicionen el desenvolupament sexual dels nois i de les noies adolescents.

La societat ha avançat molt. Cada vegada més, les persones poden viure de manera lliura les seves idees, el seu gènere, la seva sexualitat, la seva religió, etc. No obstant això, aquesta llibertat coexisteix amb una realitat que encara està arrelada.

Així, el sistema social heteronormatiu no pot deslligar-se d'aquesta anàlisi. Aquest sistema pren com a norma i, per tant, com a model, una masculinitat heterosexual més tradicional. Aquesta masculinitat dominant es construeix a partir d'altres variables com l'origen ètnic i la classe social, i en contraposició a la feminitat desitjada. Aquesta masculinitat i feminitat desitjades i interpretades com a norma serveixen com a barems d'aprovació d'altres tipus de feminitat i masculinitat. Aquelles persones que s'allunyen d'aquest model normalitzat poden patir una penalització social; és a dir, ser víctimes de conductes intolerants o violentes (p. ex. l'homofòbia).

I aquest és el brou de cultiu perquè, sense educació ni canvi cultural, tinguin lloc diferents formes de violència (p. ex. violència de gènere, ciberassetjament, discriminació, etc.), així com relacions basades en la violència, la desigualtat i la falta de respecte per allò que és diferent de la nostra realitat.

Tots aquests factors ocorren tant en l'entorn analògic com en el digital, i en aquest últim no tot és negatiu. Internet obre la porta a l'empoderament femení i serveix d'eina a les persones del col·lectiu LGTBI21 per relacionar-se amb persones de la seva mateixa orientació sexual o persones trans amb altres persones trans, així com per resoldre les seves inquietuds d'una manera més lliura.

«(...) Es nega que els adolescents, com totes les persones, són éssers que tenen desitjos (...)»

Professional en acció social

LES DADES

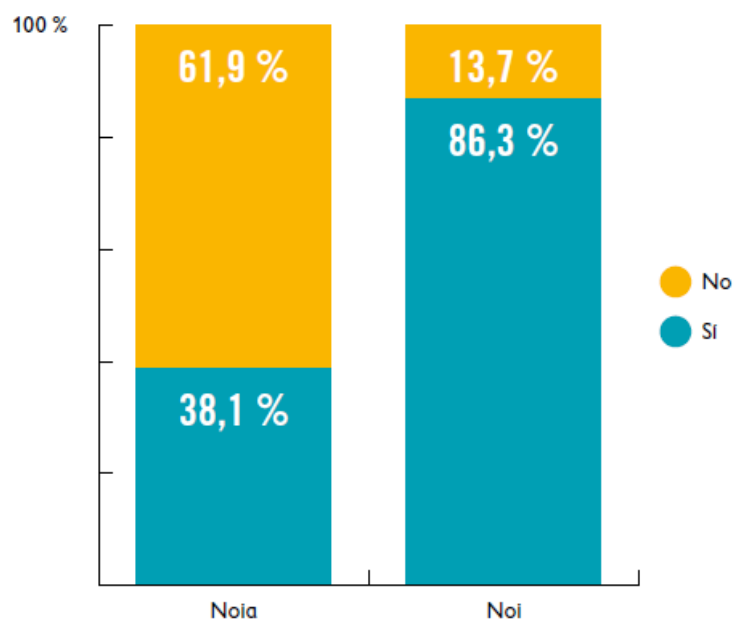
(...)

A continuació es mostren els resultats obtinguts en l'enquesta realitzada a **409 adolescents a Catalunya**. Esperem que arribi el dia en què no pateixin cap mena de discriminació, violència o exclusió, i que les seves realitats i identitats estiguin tan normalitzades que no sigui necessari visibilitzar-les de manera específica.

Han vist pornografia?

El 62,2 % dels adolescents que van participar en l'enquesta han vist alguna vegada pornografia. En dividir-los per sexe, es comprova una gran diferència entre **noies (38,1 %)** i **nois (86,3 %)**. Totes les persones de gènere no binari han vist pornografia i, pel que fa a l'orientació sexual, s'observa una tendència semblant: la majoria han vist alguna vegada continguts pornogràfics.

Alguna vegada has vist pornografia?

Quan i com va ser el primer accés?

L'edat del primer contacte amb la pornografia és de **12 anys i mig de mitjana**. La tendència general és que les noies accedeixen una mica més tard a aquest contingut, amb una mitjana d'edat de 13 anys, enfront dels nois, que hi entren en contacte per primera vegada als 12 anys d'edat, de mitjana.

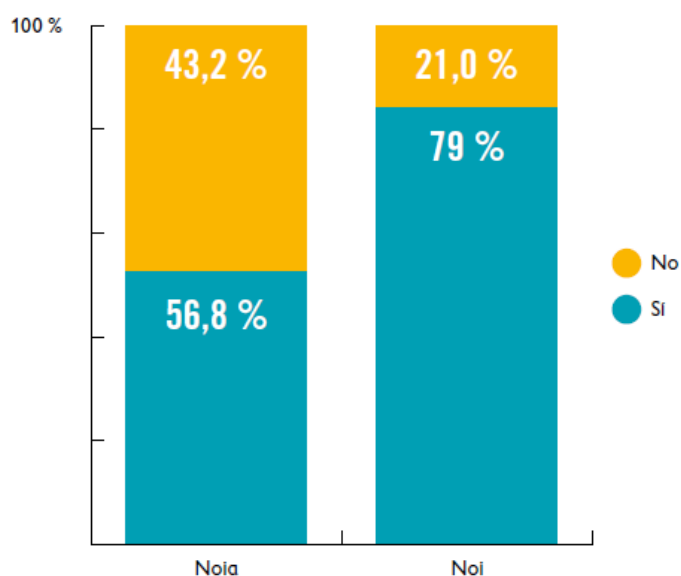
La principal forma del primer accés és **a través del grup d'iguals**. Pot ser que un amic o una amiga li ho mostri en un dispositiu electrònic o que li'n parli i ho busqui posteriorment.

A més, també destaca la **cerca per iniciativa pròpia**, encara que en desconexem el motiu (pot ser per curiositat sobre la sexualitat, per satisfer el plaer sexual, etc.).

És freqüent?

El **72,8 %** que sí que ha vist pornografia l'ha buscat en els **últims 30 dies**. Com s'aprecia en el gràfic superior, el consum freqüent és superior entre nois (79 %) que entre noies (56,8 %). En relació amb els adolescents de gènere no binari, cal assenyalar que tres de les cinc que han respost havia consumit pornografia en els últims 30 dies.

Has vist pornografia en els últims 30 dies?

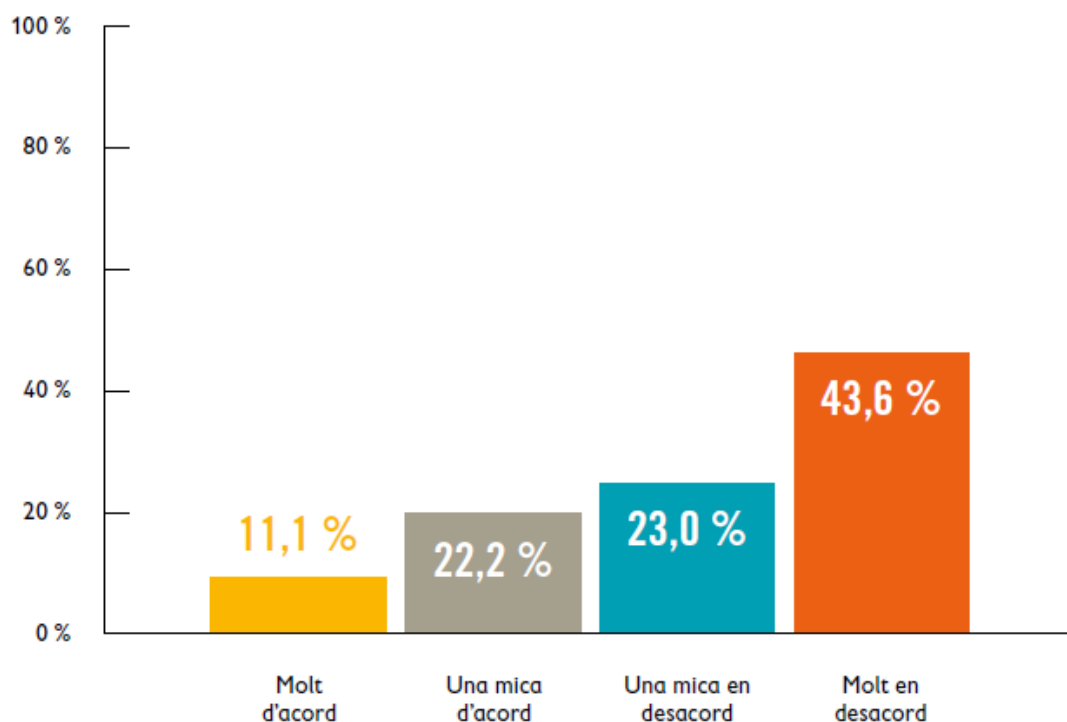
Quin és el tipus de consum?

«(...) A les famílies els preocupa que consumeixin porno, però no els preocupa regalar-los un mòbil des dels vuit anys (...)»

Expert, iniciativa ciutadana

S'observa que la població adolescent a Catalunya segueix els mateixos patrons que la població total enquestada en el conjunt del territori espanyol. Així, veiem que el principal mecanisme per accedir al porno són les pàgines web, que no són de pagament, i que la majoria no utilitza les xarxes socials o aplicacions per veure pornografia. El 95,2 % visualitza aquests continguts en la intimitat i no els veuen amb la seva parella. A més, la majoria considera que el seu consum és responsable. No obstant això, a la pregunta: «Estàs d'acord amb: sovint sento que consumeixo més pornografia de la que m'agradaria», **1 de cada 3 (el 33 %) ha respost que creu que sí que consumeix massa pornografia.**

Sovint sento que consumeixo més pornografia de la que m'agradaria

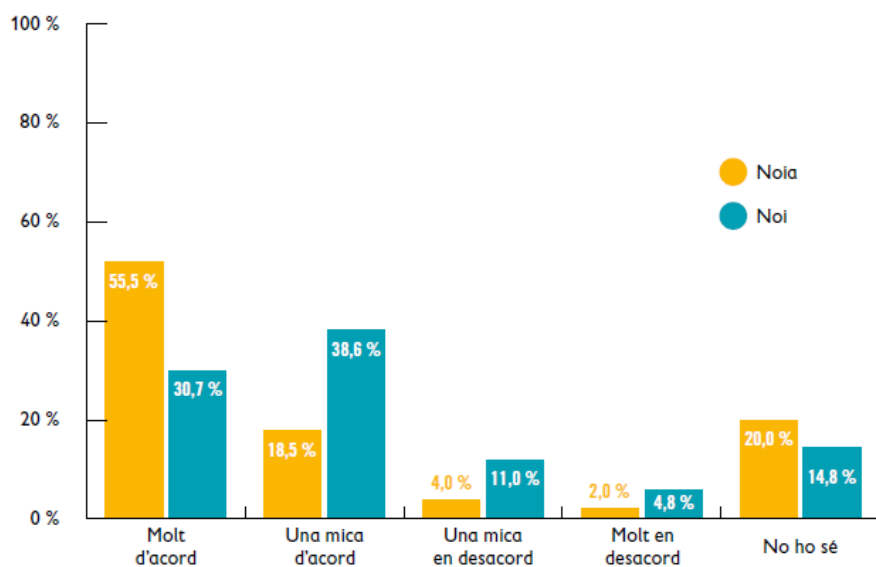
Com la perceben?

Al 40,7 % li sembla que la pornografia sovint satisfà les seves expectatives i un 22,2 % creu que no les satisfà mai o gairebé mai.

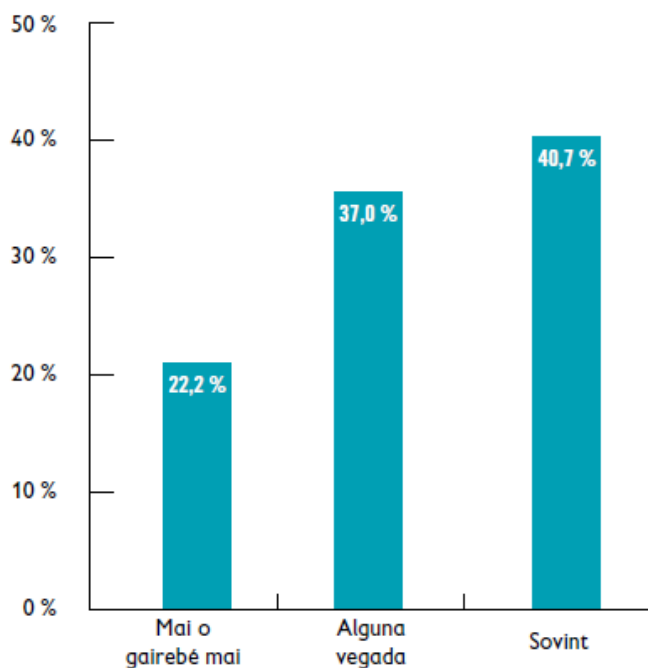
D'altra banda, un 49,4 %, gairebé la meitat de la mostra, és conscient de les diferències entre les seves pròpies relacions i les que apareixen en la pornografia. No obstant això, aproximadament un quart no distingeix entre la pornografia i les seves pràctiques pròpies.

Quant a les escenes violentes, l'àmplia majoria (81,9 %) reconeix que els continguts pornogràfics a vegades són violents, i les noies (74 %) ho perceben més així que els nois (69,3 %). Destaca, a més, el fet que elles dubten més respecte de si contenen continguts violents o no, el que pot estar relacionat amb un menor consum. La majoria de persones de gènere no binari hi reconeixen la violència.

Crec que els continguts de la pornografia són a vegades violents

Fins a quin punt, quan veus pornografia, satisfàs les teves expectatives?

«(...) Si tu estàs així "normal" i et posen un vídeo en el qual estan assotant una tia, doncs això és el que et posarà "calent" (...)»

Noi adolescent

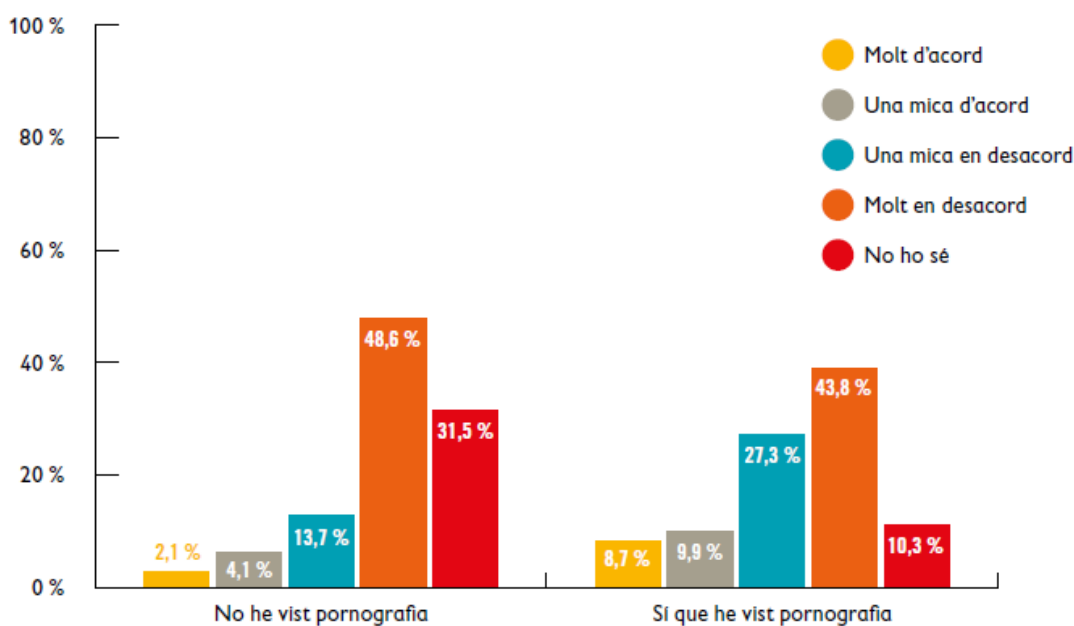
En relació amb la percepció sobre la igualtat en la pornografia s'observa la mateixa tendència que amb la violència. 6 de cada 10 adolescents (67,5 %) creuen que normalment la pornografia no és igualitària, però el triple de nois (21,1 %) que de noies (7,5 %) opina que sí que ho és.

Pràcticament el total d'adolescents amb gènere no binari reconeix la desigualtat de rols en els vídeos.

Si analitzem aquesta pregunta per la visualització o no de la pornografia, podem veure que són les persones que han vist pornografia les que més identifiquen la desigualtat (el que pot ser normal, ja que la consumeixen). En preguntar-los pels vídeos que més els agraden, la majoria (57,7 %) d'adolescents que consumeixen pornografia més sovint prefereix aquells en els quals no hi ha una jerarquia de poder. La resta es divideix entre aquells que prefereixen els vídeos en els quals té l'autoritat l'home (11,4 %) i aquells que prefereixen les escenes en les quals la figura de poder l'exerceix una dona (30,9 %).

Finalment, sí que són capaços d'identificar altres riscos en la pornografia. El 71,9 % reconeix que es representen pràctiques de risc com, per exemple, el sexe sense preservatiu.

Normalment, en la pornografia la relació entre homes i dones és igualitària

Fuente: Elaboración propia a partir de los resultados de la encuesta.

Com influeix la pornografia?

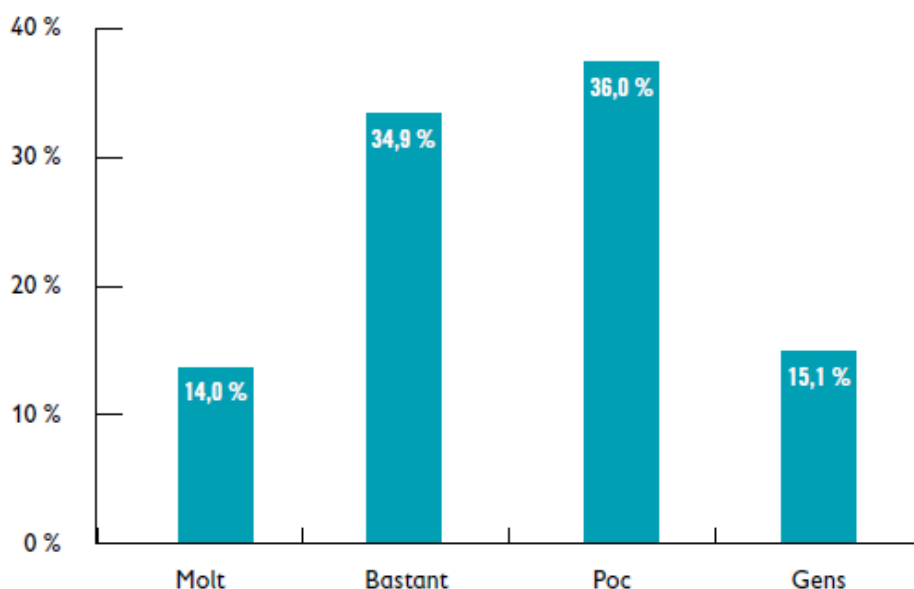
De la mateixa manera que consideren que no consumeixen més pornografia de la que deurien, la majoria no ha deixat de banda altres activitats per veure vídeos sexuals. No obstant això, és preocupant el fet que un % sí que ha deixat alguna vegada de realitzar-les.

El 48,9 % opina que la pornografia ha influït molt o bastant en les seves pròpies relacions sexuals. A més, se'ls ha preguntat amb quin rol s'identifiquen més en la pornografia. El 41,7 % s'identifica de la mateixa manera amb la part activa i amb la passiva, i més d'un terç amb la persona activa.

«(...) Influeix moltíssim. Encara que no vulguis que influeixi, sí que influeix. I això és el dolent, perquè després et poden agradar coses que moralment poden no agradar-te gens, però et continuen “posant”. És com que encara que tu no vulguis, et “posen” (...)»

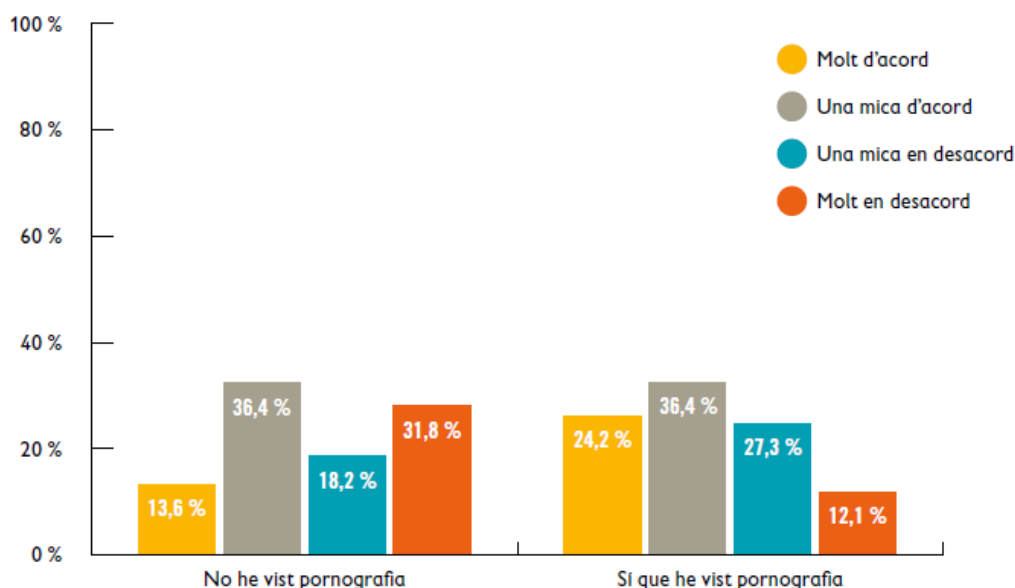
Noi adolescent

En general, com diries que ha influït en les teves relacions sexuals haver vist pornografia?

La població adolescent que veu més sovint aquests continguts considera, en major mesura, que no té relacions sexuals amb la freqüència que desitjaria.

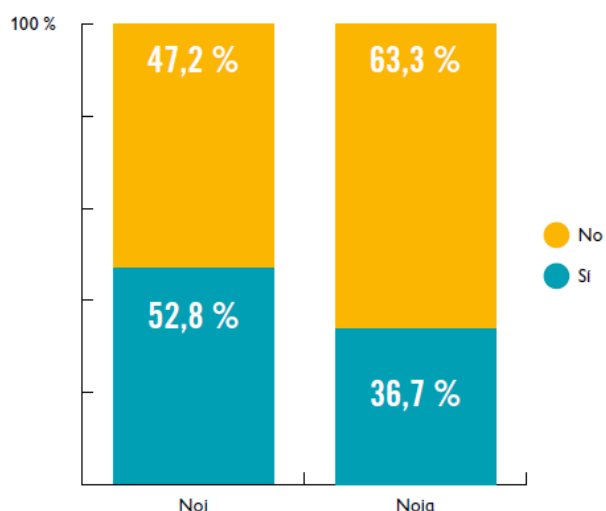
Penso que les meves relacions sexuals són menys freqüents del que m'agradaria. (Segons freqüència de consum)

D'altra banda, **més de la meitat (54,6 %) creu que la pornografia pot donar-li idees per a les seves experiències i són ells els qui més ho creuen**, amb diferències de fins un 10 % respecte de les noies.

En aquesta mateixa línia, al 64,4 % d'adolescents que busquen més sovint pornografia els agradaria posar en pràctica el que veuen (gairebé el doble dels qui no la veuen tant). Així, el 46,5 % d'adolescents han imitat les pràctiques visualitzades en la pornografia alguna vegada, més ells que elles. Només 1 persona de gènere no binari havia intentat imitar-les.

Has posat en pràctica o imitat alguna vegada una escena que hagis vist en un vídeo pornogràfic?

Tenint en compte totes les variables analitzades, podem observar que, en general, els i les adolescents són conscients que el contingut visualitzat en la pornografia no és real. A més, són capaços d'identificar la violència i la desigualtat de gènere en les relacions que es mostren. No obstant això, la capacitat d'identificar aquests aspectes nocius de la pornografia no impedeix que hi hagi adolescents que posin o tractin de posar en pràctica les escenes visualitzades.

La construcció del desig sexual

Avui dia la majoria de la nova pornografia (il·limitada, accessible i gratuïta), representa relacions sexuals fictícies, amb cossos irreals i **marcades per la violència, la falta de consentiment, la desigualtat, la representació del dolor físic de la dona com a eròtic, i a vegades, per l'abús sexual infantil.**

El desig sexual de la població adolescent es construeix, en gran mesura, sobre el consum de pornografia. La normalització d'unes certes pràctiques «atenue la moral o ètica» i fa més fàcil que comportaments violents i vexatoris formin part del desig sexual de l'adolescència. Aquestes conductes normalitzades abasten diferents tipus de pràctiques sexuals i, per tant, moltes categories o tipus de pornografia.

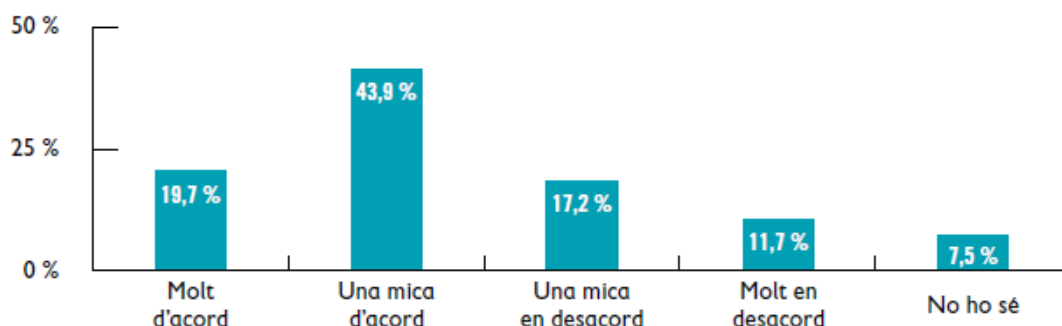
En aquest sentit, els webs de pornografia incorporen categories com «Adolescents», «Jovenetes», «Vells», «Madures», «Mare amb la qual em ficaria al llit», «Asiàtiques», «Negres», «Pèl-roges», «Pits petits», «Lesbianes», «Mainaderes», etc. Són categories en què es continua amb la idea del desig sexual masculí i heterosexual com el «vàlid» i en les quals les dones es redueixen a objectes sexuals i es col·loquen en una situació de desigualtat.

Altres opcions de vídeos pornogràfics ofereixen una visió eròtica del sofriment físic de les dones, categories com «Doble penetració, o Gagging (de l'anglès, 'tenir arcades')», en resum, mostren dones patint dolor per múltiples causes. Altres vídeos normalitzen l'absència de consentiment i del desig sexual femení des de la primera escena. Finalment, cal destacar els vídeos en els quals s'infantilitzen les dones amb aparença de menors (p. ex. «Barely legal/ Gairebé il·legal»), i fins i tot vídeos en els quals es graven menors d'edat.

L'exposició a aquest material sense disposar de la maduresa i les eines necessàries sobre sexualitat, consentiment i autonomia del cos, entre d'altres, pot portar a normalitzar aquests continguts.

Tot això és molt preocupant si tenim en compte que el 63,6 % dels adolescents que han vist pornografia creuen que els dona idees per a les seves pròpies experiències sexuals (en major mesura ells) i, com vèiem, el 46,5 % dels adolescents han portat alguna escena a la pràctica.

El que es veu en la pornografia pot donar idees per a les relacions sexuals

Pràctiques de risc o nocives

Identifiquem com a pràctiques de risc aquelles que poden afectar el benestar i el desenvolupament de les persones. En el cas que ocupa aquest estudi, ens referim a les que tenen conseqüències en la salut física de la població adolescent i les que afecten la seva salut psicosocial.

El benestar integral i el desenvolupament lliure i positiu formen part dels drets fonamentals de l'adolescència. Per tant, totes les conductes que impactin negativament en aquests dos aspectes també vulneraran els seus drets.

Parlem de conductes de risc com les relacions sexuals basades en jerarquies de poder, que condueixen a una pèrdua de llibertat o a la cosificació de l'altra persona, i qualsevol violència en la parella, especialment la violència de gènere.

Exposar-nos a altres persones a través de fotos o vídeos íntims (com en el sèxting o els vídeos dels xats) també suposa un risc, ja que es pot perdre el control sobre la difusió del contingut i les nostres imatges poden arribar a moltes persones o potser no podem eliminar-les definitivament d'Internet.

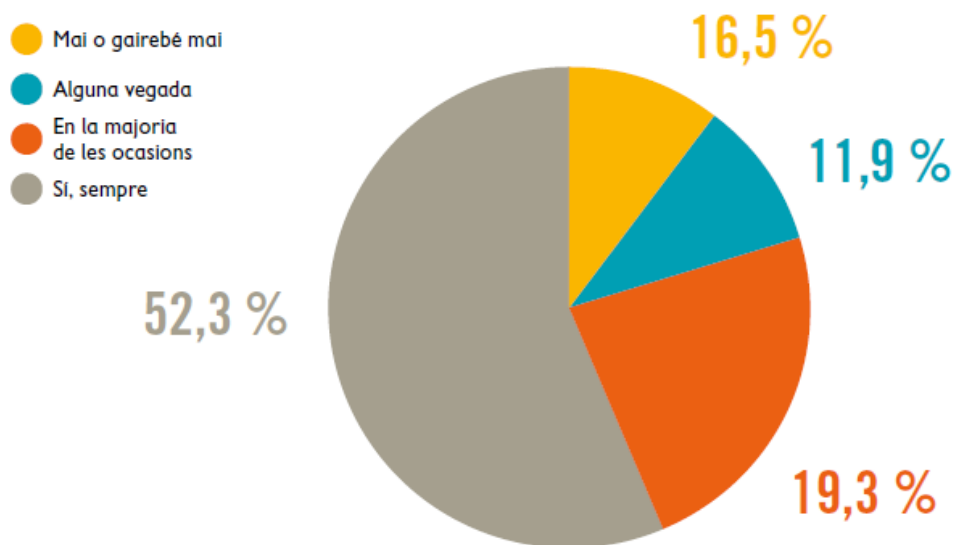
Finalment, tampoc no podem oblidar els riscos sobre la salut que comporten les relacions sexuals sense protecció, que poden acabar en embarassos no desitjats o en malalties de transmissió sexual (MTS) i Infecció de Transmissió Sexual (ITS).³

Un alt percentatge d'adolescents (47,7 %) no sempre utilitza mètodes per prevenir l'embaràs o les malalties de transmissió sexual.⁴

³ La Infecció de Transmissió Sexual (ITS) i Malaltia de Transmissió Sexual (MTS) són dos conceptes molt relacionats i que solen utilitzar-se indistintament. No obstant això, no és exactament el mateix. El fet de contreure una infecció per contacte sexual directe (ITS) no implica que la persona present símptomes o convertir-se en una malaltia (MTS). Per exemple, contreure el virus del papil·loma humà (VIH) no sempre deriva en un càncer de coll uterí.

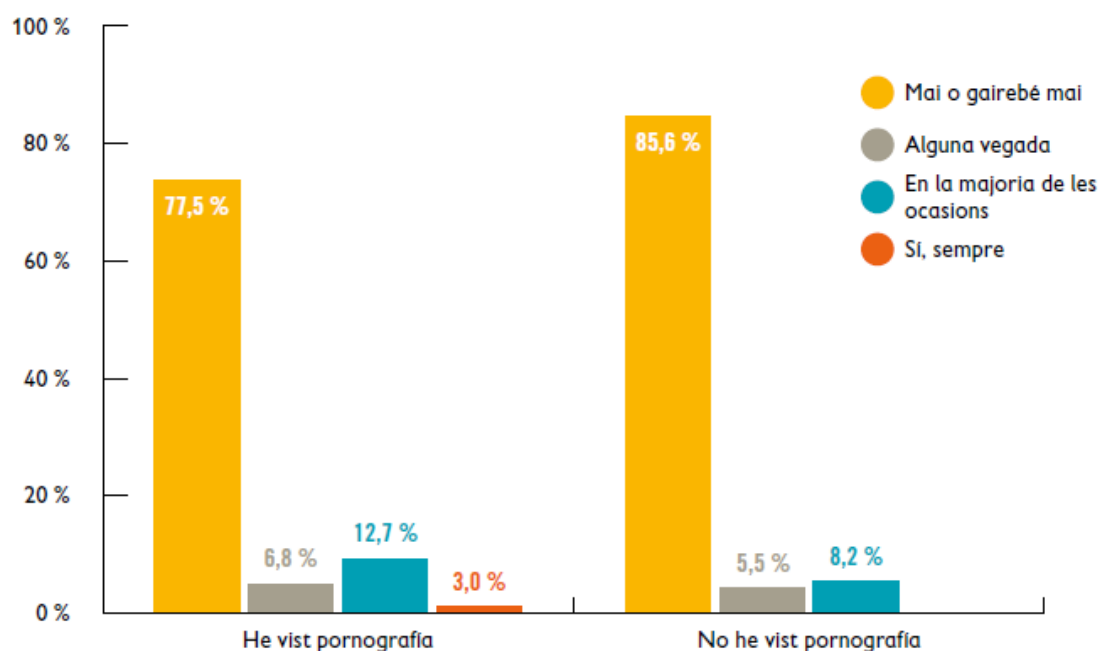
⁴ No ha estat possible explotar la relació entre l'ús del preservatiu i la pornografia.

Ús de protecció en les relacions sexuals

A més de visualitzar vídeos amb continguts sexuals, Internet permet contactar amb persones amb interessos similars. En aquest sentit, el 15 % ha contactat per Internet, almenys una vegada, amb persones desconegudes per finalitats sexuals. Si se'ls pregunta si utilitzen aplicacions per lligar, l'afirmació descendeix a un 12,9 %. La diferència percentual és petita, però important. Aquesta diferència en la resposta podria deure's a què entén l'adolescència per «lligar» i «contactar amb finalitats sexuals». A més, cal tenir en compte que les aplicacions i plataformes són canals per socialitzar i relacionar-se d'una manera genèrica i habitual en menors d'aquestes edats.

Has compartit fotos o vídeos íntims?

Finalment, les persones que han vist pornografia alguna vegada han compartit en major mesura (22,5 %) fotos o vídeos íntims a Internet i a les xarxes socials que els que no han vist pornografia (14,4 %).

L'intercanvi de missatges sexuals o de material sexual entre joves a través d'Internet és una conducta de risc molt preocupant, perquè pot convertir-se en violència electrònica quan es fa sense el consentiment de la persona implicada. Un exemple és la difusió d'imatges o vídeos sexuals d'un menor d'edat sense el seu permís, encara que ell mateix hagi enviat aquest material de manera voluntària en primera instància.²⁶ Tant la població adulta com l'adolescent utilitzen Internet i les xarxes socials per compartir contingut sexual (ja sigui mitjançant imatges, vídeos, missatges, etc.) amb altres persones. És una pràctica que també forma part de l'activitat dins la parella, amb l'objectiu d'excitar i despertar el desig sexual en l'altra persona.

Per tant, aquest intercanvi es refereix a l'enviament, recepció o intercanvi de pornografia tant aliena com de producció pròpia (acte de producció).

El consentiment

La rellevància del debat sobre el consentiment, així com els resultats obtinguts en la recerca, fan necessari abordar-lo de manera específica.

«(...) Normalment en les violacions si la dona no diu que no, per a ells és que poden i, és clar, en el porno no diuen res; no diuen ni que no ni que sí ni res, llavors ells pensen que poden fer-ho (...)»

Experta acadèmica

El consentiment implica tant poder dir que sí com poder dir que no, en qualsevol moment i sense sentir pressió o amenaces (tant físiques com aquelles més subtils). El consentiment, entès com la base d'acord comú entre els qui es relacionen a través del sexe, es basa en la llibertat de cada persona per expressar el seu desig i per rebutjar-lo. Per poder consentir és necessari partir des de la igualtat.

L'aspecte més perillós de la pornografia és que no és precisa o ni tan sols es planteja que se n'hagi de donar el consentiment, a més de l'exercici explícit de la violència. En moltes ocasions, les dones no només no expressen el seu consentiment, sinó que a més apareixen experimentant desgrat o fins i tot dolor, sense que això alteri el desenvolupament de l'escena.

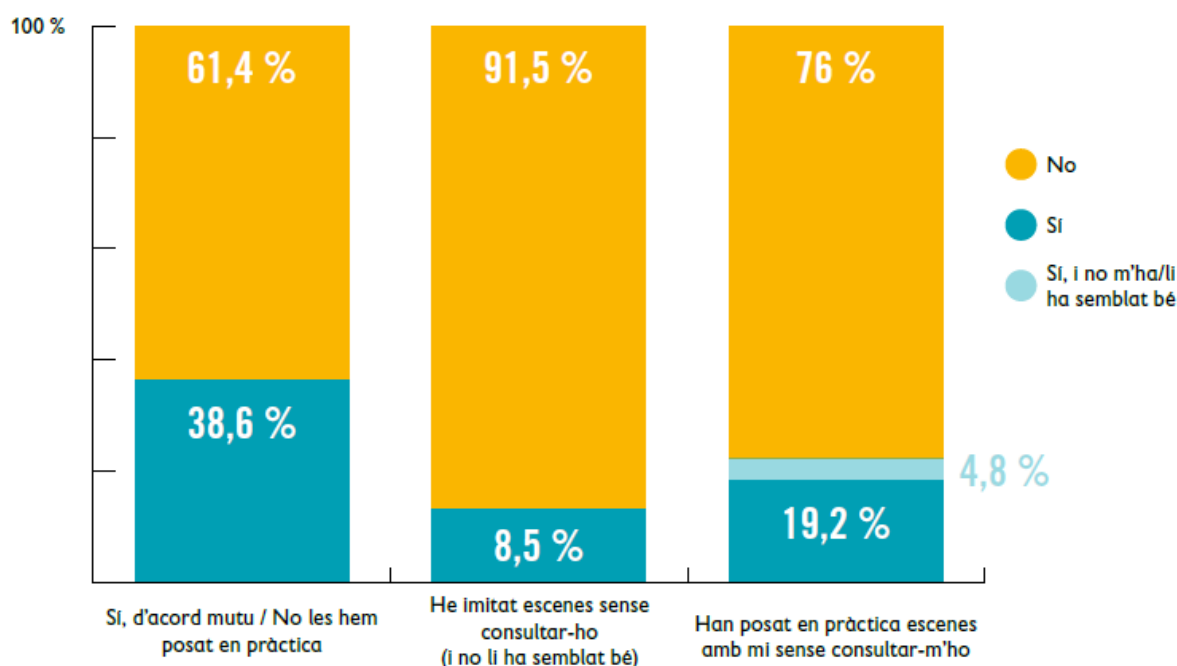
Aquesta normalització de l'absència de consentiment, juntament amb la falta de pensament crític que es pot desenvolupar a través de l'educació, pot impactar negativament en la construcció del desig i de les relacions sexuals, socials i de parella.

Els professionals d'intervenció i acadèmics mostren la seva preocupació assenyalant que, en la pornografia, el consentiment brilla per la seva absència, la qual cosa pot impactar negativament en el desig sexual de l'adolescència. A vegades, la dona hi apareix patint i mostrant dolor, sense que el resultat de l'escena variï. En aquest sentit hem preguntat als adolescents si en les seves relacions han imitat alguna escena tretra d'un vídeo pornogràfic i si ho han fet amb el consentiment de la seva parella o d'acord mutu. Amb aquesta pregunta veiem que el 38,6 % ha imitat alguna vegada i d'acord mutu el que veuen en aquests vídeos. Un 8,5 % ha posat aquestes escenes en pràctica alguna vegada sense el consentiment previ de la seva parella i, a més, a aquesta no li va semblar bé. És molt preocupant que no sempre sigui d'acord mutu.⁵

«(...) Hi ha xavals que després d'un taller m'han vingut a dir que no sabien que el que feien estava malament i que com ho poden canviar(...)»

Experta en intervenció social i activisme

Has posat/han posat amb tu en pràctica escenes de pornografia?

⁵ A l'hora d'interpretar les dades, és necessari tenir en compte que no totes les persones enquestades han respost a aquesta pregunta i que, a més, una mateixa persona ha pogut respondre a més d'una pregunta. D'altra banda, és important prendre amb precaució els resultats. La resposta es pot veure condicionada pel fet que implicaria reconèixer davant d'un mateix que ha pogut patir o cometre abús sexual. L'autopercepció de la violència és una construcció complexa en totes les edats, i en l'adolescència es veu condicionada, a més, per majors pressions de l'entorn i per falta d'experiència i educació.

Educació afectiva i sexual i pornografia

L'educació afectiva i sexual és una activitat pedagògica gradual, amb continguts rigorosos i objectius, basats en la biologia, la psicologia i el desenvolupament social. Segons la UNESCO, aquesta educació dota la infància i l'adolescència de coneixements, habilitats, actituds i valors que els apoderaran per tenir una bona salut, gaudir de benestar i dignitat, desenvolupar relacions socials i sexuals respectuoses, entendre com les seves decisions afecten el seu propi benestar i el dels altres i conèixer quins són els seus drets al llarg de la vida i de quina manera poden protegir-los.

Per això és essencial que sigui un contingut reglat que comenci en edats primerenques, que s'adapti a la maduresa i a les diferents etapes educatives, i que tingui un enfocament clar en igualtat de gènere i en diversitat sexual i de gènere.

«(...) L'educació sexual que ens donen és posar un preservatiu en un penis de plàstic (...)»

Noia adolescent

L'educació és poder i a través de l'educació afectiva i sexual podem apoderar els adolescents perquè gaudeixin de relacions sanes i segures. Està àmpliament demostrat que l'educació afectiva i sexual és una eina de prevenció molt eficient de la violència que poden sofrir els nens, les nenes i els adolescents, ja que els permet ser capaços de prevenir i detectar situacions de risc i reaccionar-hi. Urgeix acabar amb el tabú sobre la sexualitat infantil i potenciar el diàleg durant la infància i l'adolescència per protegir-los millor.

A Catalunya, el Departament d'Educació ha elaborat un nou programa per treballar de manera transversal l'educació afectiva i sexual a les aules, des de P3 fins a 4t d'ESO. Aquest programa anomenat "Coeduca't" està previst que arrenqui al mes d'octubre de 2020 en més de 300 escoles i instituts seleccionats, per continuar estenent-se a la totalitat de centres en els pròxims tres anys. El temari aborda, entre d'altres, el coneixement i la diversitat física, els hàbits saludables, la dimensió afectiva de la sexualitat, la diversitat sexual humana i el dret a la igualtat i la no discriminació per raó d'orientació sexual, així com la gestió de la violència masclista i els estereotips sexistes.

No obstant això, l'educació afectiva i sexual encara no és una realitat, així que hem de preguntar-nos si el que tenen ara els és suficient. Obtenen la informació de fonts viables?

La població adolescent rep informació de fonts molt diferents, però la que predomina, sens dubte, és la del grup d'iguals (amb un 68 % de freqüència), seguida per Internet (39 %) i per les mares (33 %).

A la pràctica, el que saps sobre sexualitat, on ho has après?

El 54,8 % només ha rebut entre 1 i 4 hores de formació sobre sexualitat en els últims dos anys i el 25,7 %, cap. Únicament 15 adolescents han rebut més de 9 hores en els últims dos anys. Aquesta formació no és suficient perquè pugui impactar de manera significativa en l'adolescència, o perquè aquest col·lectiu pugui incorporar conceptes com el consentiment o l'autonomia corporal. A més, moltes vegades el contingut de les sessions se centra en la prevenció de l'embaràs, la prevenció de malalties de transmissió sexual o conceptes anatòmics, la qual cosa fa que la part afectiva, la igualtat i la diversitat no es tinguin en compte.

En aquest sentit, al 48,8 % dels adolescents els agradaria tenir més informació sobre la sexualitat. Això reflecteix clarament que la que tenen els és insuficient. D'altra banda, cal assenyalar que al 44,3 % els és igual, cosa que mereix una reflexió: els és igual perquè ja saben el que necessiten? perquè no tenen interès en la sexualitat? perquè els fa vergonya aquesta pregunta? Per orientació sexual o per gènere no sembla haver-hi grans diferències, la tendència és semblant: es divideix principalment entre els que en volen saber més i els que els és igual.

A més, la majoria de persones (72,1 %) que han vist pornografia alguna vegada volen tenir més informació sobre sexualitat, inversament proporcional als qui mai han vist aquests continguts.

La necessitat d'informació també és coherent amb l'ús de pornografia com a font de sexualitat. El 39,1 % opina que la pornografia pot servir per aprendre sobre sexualitat, premissa que afirmen amb major rotunditat els qui han vist continguts pornogràfics. A més, el 30,9 % sent que la pornografia és la seva única via per tenir informació d'aquest tipus. A tot això se suma que, quan reben la formació, moltes vegades ja és tard: de mitjana, als 12 anys comencen a buscar informació sobre sexualitat a Internet.

Tots aquests resultats corroboren les nostres sospites: és urgent una educació afectiva i sexual de qualitat.